Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2018-00991

POL-30 Nissinen Matti(UM) 05.09.2018

Asia
Epävirallinen Gymnich-ulkoministerikokous 30.-31.8.2018

Kokous
30.08.2018 - 31.08.2018

Lähi-idästä käytiin pitkä keskustelu. Esillä mahdollinen EU-tapaaminen Venäjän ja Yhdysvaltojen kanssa koskien Syyriaa.

Transatlanttisiin suhteisiin palataan myös tulevissa neuvostoissa, ajankohta vielä auki. Todettiin haasteista huolimatta transatlanttisen suhteen olevan EU:n ulkopolitiikan keskeinen pilari.

Länsi-Balkanin osalta kiiteltiin Kreikkaa ja Makedoniaa edistymisestä nimikysymyksessä. Serbian ja Kosovon dialogin edistymistä toisaalta kiiteltiin, toisaalta vahvoja huolia mahdollisesta ratkaisusta, mikäli sisältää rajasiirtoja.

Vahvistettiin EU:n ja hakijamaiden tuki monenväliselle yhteistyölle

Itävallan pj-kauden Gymnich-kokous järjestettiin 30.-31.8. Asialistalla neljä aihetta: Lähi-idän tilanne, transatlanttiset suhteet, Länsi-Balkan, sekä monenvälinen yhteistyö.

1) Lähi-idän tilanne

Todettiin käsiteltävänä olevan erityisesti kolme asiaa: Lähi-idän rauhanprosessi, Iran ja Syyria. EU:n kanta on ollut selkeä: kahden valtion ratkaisumalli on ainoa realistinen vaihtoehto. Tällä hetkellä siihen kuitenkin kohdistuu painetta. Mainittiin Yhdysvaltain rauhansuunnitelma, leikkaukset UNRWA:n rahoitukseen, sekä palestiinalaisten sisäinen hajaannus ja haluttomuus työskennellä Yhdysvaltain kanssa. Todettiin, että kahden valtion mallin on edelleen oltava vaihtoehtona. Tätä tulee edistää yhdessä EU:n kumppaneiden kanssa.

Lähi-idän rauhanprosessia lähestyttiin kolmesta näkökulmasta: diplomaattiset toimet tilanteen edistämiseksi, UNRWA:n toimintaedellytykset ja YTPP-missiot. Diplomaattisissa toimissa on oltava rakentava molempien osapuolten suuntaan, kummankin intressit on huomioitava. Brysselistä käsin toimivalla EU-erityisedustajalla on oma merkittävä roolinsa. Todettiin lyhyesti YTPP-missiot.

Tulee miettiä ratkaisuja sille, kuinka EU voi tukea YK:n ja Egyptin pyrkimyksiä edistää palestiinalaishallinnon asemaa. UNRWA:n rahoituksesta puuttuu 270 miljoonaa USD, nyt tärkeintä on turvata järjestön toimintaedellytykset. Vaikka EU ei voikaan kattaa kaikkia järjestön kuluja, tutkii komissio parhaillaan kuinka rahoitusta voitaisiin lisätä.

On olemassa riski Syyrian hallinnon hyökkäyksestä Idlibin alueella. Idlibin alueella on viimeinen keskittymä oppositiolle, lisäksi alueella on 1,4 miljoonaa pakolaista. Myös terroristiryhmät ovat läsnä. Muualle Syyriaan pakolaisia palaa. Vaikka paluut ovat rajallisia, niitä tapahtuu. Todettiin, että humanitaarista apua on voitava antaa, mutta rahoitus ei voi suuntautua Syyrian hallinnolle.

Nostettiin esiin Iranin alueellinen rooli, ja annettiin vahva viesti myös ohjusohjelmasta. Pakotteiden seuraukset voivat heijastua esimerkiksi turvallisuustilanteeseen, muuttoliikepaineeseen. SWIFTille vaikutukset voivat olla katastrofaalisia. Kannustavia viestejä on saatu EU:n kumppaneilta. JCPOA tarvitsee poliittista työntövoimaa, jotta johtaa konkreettisiin tuloksiin.

Käytiin läpi EU:n Lähi-idän tuen arviointia. EU:n rahoitusosuus on 350 miljoonaa euroa vuodessa, sisältäen rahoituksen UNRWA:lle. EU on suurin avunantaja palestiinalaisille. Palestiinalaisalueiden rahoitus per capita on suurin EU:n ulkopuolisista alueista. Tärkeää on varmistaa, että rahoitus menee oikeille tahoille ja rahoituksen käyttöä on kontrolloitava. Yhteistyön Israelin kanssa tulee toimia. UNRWA:n osalta tilanne on hyvin huono. EU ei voi yksin korvata Yhdysvaltain leikkauksia. UNRWA:n on keskityttävä ydintoimintoihinsa, joita ovat terveydenhuolto ja koulutus. Pakolaisten määrä on kasvanut, joten tarvekin lisääntynyt.

Syyrian osalta tuoreet selvitykset osoittavat, että 90% pakolaisista ei ole valmiita paluuseen. Eivät palaa, koska ei ole takeita turvallisuudesta. Nostettiin esiin myös Kiinan rooli, sillä on intressi jälleenrakentamiseen.

Syyria:

Viitattiin heinäkuussa Salzburgissa järjestettyyn tapaamiseen de Misturan kanssa, jossa oli käsitelty Syyrian tilannetta. Talvi lähestyy ja mikäli pakolaiset palaavat olosuhteisiin ilman sähköä tai vettä on luvassa ongelmia. Nostettiin esiin Kiinan rooli. EU:n on puhuttava pääpelurien kanssa, ei ole varaa odottaa. Eräässä puheenvuorossa todettiin, että olisi hyödyllistä tavata Venäjä, Yhdysvallat, ja YK:n edustaja. EU:n ei tule vain seurata tapahtumia, vaan osallistua aktiivisesti tilanteen ratkaisemiseen. Ehdotus tapaamisesta sai joiltakin jäsenmailta tukea. Muutamat jäsenmaat pohdiskelivat EU:n mahdollista osallistumista Syyrian jälleenrakentamiseen. Kuitenkin edelleen korostettiin: ei jälleenrakentamiseen osallistumista ennen poliittisen prosessin käynnistymistä.

Syyriassa Idlb on vakava huolenaihe, todistamme suurta draamaa. Alueella on pakolaisia ja terroristeja, mikäli siellä aletaan käydä taistelua se voi johtaa valtavaan tragediaan. On tutkittava mahdollisuuksia estää tämä.

Eräässä puheenvuorossa arvioitiin olevan epätodennäköistä, että hyökkäys Idlibissä tapahtuisi lähipäivinä, riskit ovat liian suuret. Hallinto mieluummin eristää alueen kuin tekee suoran hyökkäyksen. Pakolaisia olisi kannustettava paluuseen, mutta ongelmana on puuttuva infrastruktuuri. Mikäli EU ei osallistu ihmisten paluun mahdollistamiseen, muut kyllä astuvat tilalle. Syyrian hallinto on vakuuttunut, että se on voittanut sodan. Vain Idlib on vielä ratkaistava.

MEPP:

Kahden valtion ratkaisumallille annettiin edelleen tukea. Viitattiin Yhdysvaltain rauhansuunnitelmaan. Viitattiin 8.10. Barcelonassa järjestettävään Välimeren unionin kokoukseen, siellä voidaan jatkaa vaikuttamista osapuoliin. Kannustettiin jäsenmaiden ministereitä osallistumaan kokoukseen. MEPP:in molemmat osapuolet katsovat EU:hun. EU:lla voi olla keskeinen rooli ja myös vastuu. Eräissä

puheenvuoroissa esitettiin, että EU sopisi assosiaatiosopimuksesta palestiinalaisten kanssa ja järjestäisi Israelin kanssa assosiaationeuvoston.

Todettiin Jordanian ja Libanonin tukeneen EU:n turvallisuutta, koska ne ottavat vastaan miljoonia pakolaisia. Heitä on tuettava.

Useat viittasivat UNRWA:an ja huoliin sen rahoituksesta Yhdysvaltojen vetäytyessä. Mikäli UNRWA lopettaa toimintansa, astuvat muut tilalle. UNRWA:n tulee keskittyä ydintehtäviinsä, jotka ovat terveydenhuolto ja koulutus. Samalla pidettävä mielessä laajempia seurauksia, mikäli kouluja ei voida avata. Tämä on myös tulevaisuuden ongelma, tulevat sukupolvet eivät voi rakentaa yhteiskuntaa. Näitä argumentteja on toistettava. Yhdysvaltojen kanssa on jatkettava dialogia.

Iran:

Eräissä puheenvuoroissa toistettiin vetoomus, että EU pysyy yhtenäisenä JCPOA:n suhteen. EU:n velvollisuus on jatkaa, erityisesti tarvitaan poliittista tukea. Korostettiin myös, että Iran ei voi välttää puhumista ohjuksista. Kyseessä on vakava asia. Toiseksi on puhuttava Iranin alueellisesta roolista. Ennen kaikkea on tuettava Iranin maltillisia tahoja. Muutamien mukaan Iranin osalta tilanne on ratkaistava vahingoittamatta Yhdysvallat-suhteita. Iranille asetettavat pakotteet määrittävät mitä Iran tekee sopimuksen suhteen. Yhdysvalloille on kommunikoitava seuraukset jos JCPOA romahtaa.

Yleisemmin todettiin, että riskejä Lähi-idän alueella ovat mm. ydinaseet, suhde Iranin ja Pohjois-Korean välillä, ja toisaalta se, että Israel saattaa imeytyä mukaan jännitteisiin. Kolmas riski on Idlib. Suuri humanitaarinen katastrofi ja poliittinen kriisi on mahdollinen. Mitä voidaan tehdä? Ensin on estettävä Iranin ydinohjelman eteneminen. Toiseksi on estettävä Israelin imeytyminen mukaan konflikteihin. Paine kasvaa. Yhdysvallat yrittää pitää Israelin vakaana, todettiin eräässä puheenvuorossa. Viitattiin Venäjä suhteisiin Syyriaan. On tehtävä selväksi, että kemiallisten aseiden käyttäminen on ”red line”.

Keskustelu vedettiin yhteen: alueen pahimmat mahdolliset vaihtoehdot sisältävät myös laajamittaisen aseellisen konfliktin riskin. Alueella on sisäisiä jännitteitä. Palestiinalaisten asian keskeisimmät edistäjät ovat Iran ja Turkki. Kaikki liittyy kaikkeen alueella, tarvitaan kokonaisstrategia. EU:lle keskeistä on yhtenäisyys, yhteiset viestit ja konkreettiset askeleet. Esimerkiksi Iranin osalta keskeistä ovat taloudelliset näkökohdat. Kiina ja Intia haluavat jatkaa Iranin öljyn ostamista. Ne tarvitsevat tähän Euroopan tukea. Syyriassa ykkösprioriteetti on välttää katastrofi Idlibissä. Ehdotettiin, että EU:n erityisedustaja keskustelee jäsenmaiden kanssa avusta palestiinalaisille. Pakolaispalautuksissa ratkaisevaa ei ole pelkästään infrastruktuuri, myös poliittisella tilanteella on merkitystä. Demokratia ja ihmisoikeuksien toteutuminen ratkaisevat myös paluuedellytykset. Kiitettiin ehdotuksesta koskien Syyriasta käytävää keskustelua Yhdysvaltain ja Venäjän kanssa.

2) Transatlanttiset suhteet

Aiheeseen palataan myös tulevissa neuvostoissa, päivämäärästä neuvotellaan parhaillaan. Aluksi todettiin transatlanttisen suhteen olevan EU:n ulkopolitiikan keskeinen pilari. Tällä hetkellä on kuitenkin paljon erottavia asioita niin kahdenvälisesti kuin monenvälisesti. EU:n ja Yhdysvaltain tulee toimia yhdessä erityisesti Syyrian osalta. Trumpin ja Junckerin tapaamista pidettiin onnistuneena useassa puheenvuorossa, sen avulla vältettiin kauppasota. Tämän osalta seuranta on kuitenkin tärkeää.

Yhteiset arvot nähtiin useassa puheenvuorossa edelleen tärkeimpänä EU:ta ja Yhdysvaltoja yhdistävänä asiana. Myös Suomi viittasi yhteisiin arvoihin, tulee toimia yhdessä näiden pohjalta. Muuten muut toimijat hyötyvät. Suomen mukaan Yhdysvaltojen kanssa on neuvoteltava, erityisesti kaupasta. Neuvotteluissa on oltava tiukka ja kärsivällinen. EU:lla tulee olla kokonaissuunnitelma.

Keskustelussa todettiin transatlanttisen suhteen perustuvan yhteisiin arvoihin, demokratiaan, ihmisoikeuksiin ja sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään. EU:n tulee päättää miten vastata Yhdysvaltain odotuksiin. Terrorismin vastainen toiminta on esimerkki alasta, jossa tarvitaan yhteistyötä. EU:n ja Yhdysvaltain välillä on laajasti yhteisiä asioita, esimerkiksi energia, ilmasto, tiede ja teknologia. Yhteistyön tulee olla laaja-alaista ja kattaa hallinnon ohella myös mm. kansalaisyhteiskunta ja kongressi. On keskityttävä EU:ta ja Yhdysvaltoja yhdistäviin asioihin, ei niihin jotka erottavat. Yhdysvallat on vakavissaan puolustuksen taakanjaosta. Yhdysvaltojen kanssa on löydettävä ratkaisu energia-asioihin. EU:n on nykytilanteessa keskityttävä tekemään enemmän transatlanttisen suhteen eteen, ml. julkisuusdiplomatia Yhdysvalloissa.

Eräässä puheenvuorossa todettiin, että Yhdysvaltain hallinto ei ole helppo, mutta se ei ole kuitenkaan eristymässä muusta maailmasta. Yhdysvaltain suhteen on oltava pragmaattinen ja vältettävä provosoitumista.

Muistutettiin Yhdysvaltain roolin Lähi-idässä olevan keskeinen. Tältä osin on tehtävä yhteistyötä. EU ja Yhdysvallat voivat työskennellä yhdessä esimerkiksi WTO:n uudistamisessa. Todettiin myös, että mikäli Yhdysvallat vetäytyy kansainvälisiltä areenoilta on Euroopan astuttava esiin.

Eräässä puheenvuorossa korostettiin, että on tapahtunut suuri muutos transatlanttisessa suhteessa. Tämä ei tarkoita vain presidentti Trumpia, muutos alkoi jopa ennen sitä. Tämä on osa uutta geopoliittista dynamiikkaa. Transatlanttinen suhde on tärkeä ulkopolitiikan pilari. Siinä on kuitenkin vakavia ongelmia esimerkiksi kauppaan liittyen. Pienet yritykset kärsivät jo. Kun joku rikkoo sääntöjä, EU:n tulee reagoida. Yhdysvallat sijoittaa kaupan ja turvallisuuden samaan koriin ja tämä on uutta. EU:n tulee olla yhtenäinen.

Haasteen todettiin olevan siinä kuinka EU voi tarjota globaalia johtajuutta ydinarvoissaan ja samalla säilyttää hyvän ja toimivan Yhdysvallat-suhteen. On tärkeää näyttää Yhdysvalloille, että EU on yhtenäinen ja tiukka arvoissaan. Muuten on vaarana näyttää heikolta. UNGA-viikko lähestyy ja käsittelyssä on vaikeita aiheita. EU:n ja Yhdysvaltain on oltava yhtenäisiä. Eromme eivät saa vahingoittaa transatlanttista suhdetta.

Yhteenvetona korostettiin EU:n yhtenäisyyden merkitystä suhteessa Yhdysvaltoihin. EU:n tulee olla selkeä arvoissaan, mutta myös osoitettava kumppanuutta. EU:n on otettava vastuuta ja täytettävä syntynyt tyhjiö. Monet odottavat nyt EU:lta toimia, myös Yhdysvalloissa.

3) Länsi-Balkan

Aluksi todettiin EU:n olevan johtava toimija Länsi-Balkanin alueella. Tulevina kuukausina keskeinen prosessi alueella on Serbia-Kosovo -dialogi. Maat ovat sitoutuneet löytämään ratkaisun EU:n acquis:n ja kansainvälisen oikeuden puitteissa. Keskeistä on luottamuksen löytäminen vaikeuksien jälkeen. Mikäli Serbian ja Kosovon dialogissa ratkaisua ei saada seuraavien kuukausien aikana, voi ikkuna sulkeutua ja odotusaika pidentyä huomattavasti. Viestinä EU:lta on: tuemme dialogia ja turvaamme edellytyksiä sen jatkamiselle. Lopputulosta tarkastellaan kuitenkin vasta kun sen aika on. Tuloksen

tulee olla kelvollinen sekä EU:lle, YKTN:lle että alueelle laajemminkin. Kosovolle viisumivapaus on keskeinen tavoite.

Bosnian vaalit järjestetään lokakuussa, niitä on seurattava tarkoin. FYROM nimiratkaisusta järjestetään kansanäänestys tasan kuukauden kuluttua. EU on ilmaissut arvostuksensa kahdelle johtajalle neuvottelutuloksesta. Kyseessä on alueen kannalta merkittävä asia, jota on tuettava.

Korostettiin Länsi-Balkanin merkitystä osana Eurooppaa historiallisesti, kulttuurisesti ja poliittisesti. Länsi-Balkanin eurooppalaisen perspektiivin momentum on säilytettävä.

Serbian ja Kosovon dialogiin liittyen useampi jäsenmaa ilmaisi huolensa mahdollisista rajasiirroista. Alueellinen vakaus on erittäin tärkeää. Rajasiirrot ovat sensitiivisiä ja kyseessä voi olla vaarallinen ennakkotapaus. Eräät jäsenmaat ilmoittivat vastustavansa rajasiirtoja, ne ovat haitallisia ja avaavat Pandoran lippaan. Tavoitteena tulee olla monietnisten, demokraattisten yhteiskuntien. Muu olisi vastoin EU:n perusarvoja.

Todettiin, että EU:n tulee antaa alueen maille edellytykset, mutta lopulta EU-integraatiossa eteneminen on niistä itsestä kiinni. Vakaus on alueen suurin haaste. Eräässä puheenvuorossa nostettiin esiin kaksi asiaa: Bosnia, jossa sisäinen tilanne heikkenee, vaalit ovat tulossa eikä vaalilakia ole muutettu ja toiseksi Serbia/Kosovo -dialogi, joka heijastuu koko alueelle ja johon löydettävä kestävä ratkaisu.

Suomi tukee sääntöpohjaista EU:ta, vaikka emme unionina aina itsekään noudata omia sääntöjämme. Laajentuminen on positiivinen prosessi, mutta sen on oltava linjassa sääntöjemme kanssa. Hakijamaiden tulee johdonmukaisesti yhdenmukaistaa ulkopolitiikkansa EU:n kanssa. Keskustelussa peräänkuulutettiin tiukkaa ja reilua laajentumispolitiikkaa. Todettiin, että ehdollisuus on laajentumispolitiikassa hyvin tärkeää. Muistutettiin, että laajentuminen ei ole vain tekninen prosessi.

Korostettiin, että EU:n roolin alueella tulee jatkua vahvana. Muuttoliike ja vierastaistelijat ovat seikkoja, jotka edellyttävät yhteistyötä EU:n ja Länsi-Balkanin välillä. Vaalilaki on uudistettava Bosniassa. EU:n on vaadittava Bosnian poliitikkoja jatkamaan reformeja. Hakijamaiden pitäminen motivoituneena on tärkeää.

4) Monenvälinen yhteistyö (istunto yhdessä hakijamaiden kanssa)

Keskustelu avattiin korostamalla kasvavaa kansainvälistä epävarmuutta. On puolustettava multilateralismia ja YK:ta sen keskiössä. Viitattiin useisiin yhteistyösektoreihin hakijamaiden kanssa, esimerkkeinä Pariisin ilmastosopimus, Agenda 2030, muuttoliikekompakti ja merisopimukset. Näissä on tehty hyvää yhteistyötä. EU aikoo tehdä vieläkin enemmän tukeakseen multilateralismia. EU jatkaa luotettavana ja tehokkaana globaalina kumppanina, myös uusien kumppanien kanssa, esimerkkeinä Aasia, Latinalainen Amerikka ja Afrikka. YUTP-yhteensovittamisen merkitys korostuu, kiitos Albanialle ja Montenegrolle, jotka yhteensovittavat ulkopolitiikkansa täysimääräisesti. Multilateralismi on myös EU:n globaalistrategian prioriteetti.

Keskustelussa korostettiin sitoutumista oikeusvaltioperiaatteeseen. Keskinäisriippuvuus on realiteetti. On haasteita, jotka vaativat globaaleja ratkaisuja. Pohdittiin miten lähestytään niitä jotka uhkaavat multilateralismia. Vastaus on lisää yhteistyötä. Todettiin YK:n olevan keskiössä ja keskeistä on pohtia miten sitä uudistetaan. Haasteena on löytää konsensus. Usein ei saada aikaan poliittisia ratkaisuja.

Muistutettiin, että sääntöpohjainen järjestelmä ei ole teoreettinen vaan käytännöllinen asia. Nyt se kohtaa runsaasti haasteita.

Viitattiin normien globaaliin eroosioon. Toiveena on tehdä multilateralismi tehokkaammaksi. Hakijamaista esitettiin valmiuksia lisätä osuuttaan rauhanturvaoperaatioissa. Todettiin tarve jatkaa Serbia/Kosovo -dialogia ja luottaa tässä multilateralismiin. Korostettiin, että elämme epävarmuuden aikoja. Haasteisiin kuten ilmastonmuutos ei voi kukaan vastata yksin. Hakijamaat viittasivat ulkopolitiikkansa yhteensovittamiseen EU:n YUTP:n kanssa, koska uskovat multilateralismin periaatteisiin.

Lopuksi vakuutettiin EU:n sitoutumista multilateralismin edistämiseen. EU on multilateralismin menestystarina. Yhteenvedossa todettiin hakijamaille myös, että EU toimii laajentumispolitiikassa johdonmukaisesti.

Muut asiat:

Muissa asioissa lyhyesti Venezuelan tilanne ja EUNAVFOR MED Sophia.

Muuttoliikkeen ulkoinen ulottuvuus päätettiin nostaa lokakuun ulkoasiainneuvoston (15.10.) asialistalle.

Suomen edustajat
UMI Soini

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	Lähi-idän tilanne, Länsi-Balkan, Transatlanttiset suhteet, YUTP kehittäminen
Hoitaa	**UM**
Tiedoksi	EUE, LVM, OKM, OM, PE, PLM, SM, TEM, TULLI, VM, VNK, YM